

СТАНОВИЩЕ

относно конкурса за „доцент“ по научната специалност
Растителна защита (Ентомология), обявен в ДВ бр.97
от 21.11.2023 г. с кандидат Дима Матеева Маркова
от доц. д-р Недялка Георгиева Палагачева,
Аграрен университет определена съгласно Заповед № РД 16-
47/22.01.2024 г. на Ректора на Аграрен университет – Пловдив
за член на научното жури

1. Кратко представяне на кандидата.

Дима Матеева Маркова е родена на 24.04.1982 г. в гр. Пловдив. Тя е завършила висшето си образование в Аграрен университет-Пловдив през 2004 г., с придобита квалификация бакалавър по „Растителна защита“. През 2005 г. завършва и магистратура „Екология и селищни системи“. От 2006 г. е назначена на длъжност научен сътрудник III степен в ИЗК „Марица“ Пловдив, отдел „Технологии в зеленчукопроизводството“, след което последователно преминава през длъжностите – н.с. II ст. 2008 г., 2010 г. асистент и 2015 г. гл. асистент

След успешно защитена докторска дисертация на тема: „Галови нематоди от род *Meloidogynе* Goeldi по картофите в Южна България“ през 2015 г. ѝ е присъдена ОНС „Доктор“ по Научна специалност „Растителна защита“.

Тя владее английски и руски език, както и съвременните информационни технологии.

Провела е дълготрайна специализация в Акдениз университет в Анталия, Турция през 2015 г.

От 06.04.2021 г. до момента е главен асистент в Аграрен университет – Пловдив.

2. Общо описание на научната продукция.

В конкурса за „доцент“ гл. ас. Дима Маркова участва с обща научна продукция от 83 труда, от които 65 научни, 16 научно-популярни и две технологии. Научните трудове са групирани по следния начин:

- ❖ Научни-публикации по номенклатурната специалност – 65 броя, от тях:
 - Публикации, свързани с докторската дисертация – 4 броя, които не подлежат на разглеждане;
 - Публикации с импакт фактор – 12 броя;
 - Публикации в рецензирани и реферирани научни списания – 19 броя;
 - Публикации в сборници от конференции и други списания – 30 броя;
 - Научно популярни статии – 16 броя;

Личното участие на Дима Маркова в посочените 61 труда се илюстрира с факта, че в 6 публикации е първи автор, в 31 броя е втори, а в останалите 24 е трети и следващ автор.

За изготвяне на становището подлежат на анализ **61 броя**.

Научните трудове са публикувани в специализирани научни издания у нас и в чужбина: Растениевъдни науки, Ново знание, *Bulgarian Journal of Crop Science*, *Bulgarian Journal of Agriculture of Science, Agricultural science and Technology*, *Journal of Mountain Agriculture on the Balkans*, *Acta Horticulturae*, *Turkish Journal of Agriculture*

and Natural Science, Russian Journal of Parasitology, Biotechnology & Biotechnology Equipment, Scientia Horticulturae и др.

От представените 61 научни труда – 32 са на български език и 29 на английски език.

Научните публикации на кандидата са получили широк отзвук, както в нашата, така и в чуждата литература. Тя има 55 цитирания, от които три са в български издания, 49 в български списания с IF и в чужди издания и три броя в дисертации.

3. Преподавателска дейност.

Гл. ас. Маркова има педагогически стаж от две години 9 месеца и 25 дни. Тя е била с пряка учебна заетост от лекции, упражнения и извънаудиторна заетост през периода 2019/2020 до 2022/2023 г. от 1384,7 часа, които по години са съответно от 108,8 до 496,9 часа.

Преподавателската ѝ дейност е свързана с обучение на студенти от ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“, редовно и задочно, по дисциплината „Ненасекомни неприятели“ в специалност „Растителна защита“ и по дисциплината „Болести и неприятели в зелени системи“ в специалност „Екология и опазване на околната среда“ ОКС „Бакалавър“, редовна и задочна форма на обучение.

Гл. ас. Маркова извежда упражнения по дисциплините: „Обща ентомология“, „Специална ентомология“, „Болести и неприятели в зелени системи“ и „Ненасекомни неприятели“.

Освен пряката учебно-преподавателска дейност – извеждане на лекции и упражнения тя работи със студенти дипломанти. Подготвила е 5 дипломанта от ОКС „Магистър“ в направление „Растителна защита“.

Гл.ас. Маркова е разработела учебни програми и лекционни курсове с колеги от катедрата, което е съществен принос в учебния процес и неделима част от дейността на всеки университетски преподавател.

4. Научноизследователска дейност.

Научната тематика на гл.ас. Маркова е актуална и насочена в няколко основни направления:

- ✓ Във връзка със селекцията на устойчивост е оценена реакцията на възприемчивост при различни сортове, образци и линии зеленчукови култури, картофи и ориз към растително-паразитни нематоди;
- ✓ Проучени са алтернативни методи за контрол с растително-паразитните нематоди;
- ✓ Установен е видовия състав и е проследена популационната динамика на вредната и полезна ентомофауна при зеленчуковите култури;
- ✓ Проучена е ефикасността на нови продукти за растителна защита срещу неприятели при зеленчуковите култури, отглеждани на открито и в култивационни съоръжения;
- ✓ Разработени са интегрирани и биологични растително-защитни системи за контрол на неприятелите по зеленчуковите култури.
- ✓ Разработена е технология за отглеждане на *Tribulus terrestris* L. като полукултура, успоредно с това са установени и неприятелите по нея.
- ✓ Проучено е влиянието на водния дефицит върху растежните показатели и степента на нападението от неприятели при мутантни линии пипер.

В резултат на научно-изследователската дейност се правят редица научни и научно-приложни приноси от които по-важни са:

- ✓ Подложките от сем. *Cucurbitaceae* *Carotina* (*Cucurbita moschata*) и Turban (*Cucurbita moschata*) са устойчиви към *Meloidogyne* spp., а *Lagenaria siceraria*, TG (*Cucumis sativus*) и TD (*Cucumis sativus*) на *Fusarium* spp. и *Pythium* spp.
- ✓ От тестваните 10 сорта картофи сортовете Спунта и Иноватор са устойчиви на *Ditylenchus dipsaci* Kuhn., а Санте и Орфей на *Ditylenchus destructor* Thorne.
- ✓ От осем плевелни вида в картофените полета в България, *Solanum nigrum* и *Elytrigia repens* са добри гостоприемници на *Pratylenchus neglectus* (Rensch)
- ✓ При интеркропинг на домати с тагетес (*Tagetes patula* L.), босилек (*Ocimum basilicum* L.), маруля (*Lactuca sativa* L.) и бял синап (*Sinapis alba* L.) е установено, че белият синап и тагетесът потискат развитието на *Meloidogyne* spp., т.е. притежават алелопатични свойства.
- ✓ От покривни култури фий (*Vicia villosa* Roth), зимен грах (*Pisum sativum* L.) и бял синап (*Sinapis alba* L.) при домати фийт и белият синап, използвани като зелено торене, потискат развитието на *Meloidogyne* spp.
- ✓ Продукти съдържащи *Bacillus amyloliquefaciens*, *Bacillus thuringiensis* и *Trichoderma viride* успешно намаляват нападението от галови нематоди и почвени патогени при домати и краставици.
- ✓ Продуктът Nemguard и микробиоагента *Trichoderma asperellum* щам Т6, проявяват добро действие срещу галови нематоди (*Meloidogyne* spp.) при краставици, отглеждани в оранжерии.
- ✓ Растителни екстракти от *Tanacetum vulgare*, *Allium ursinum*, *Juglans regia* и *Artemisia absinthium* проявяват добра ефикасност срещу *Pratylenchus penetrans* Cobb., а екстракт от *Tanacetum vulgare* срещу *Meloidogyne hapla* Chitwood при ягоди.
- ✓ В температурният диапазон 22-26°C ризобактерията *Bacillus subtilis* причинява най-висока смъртност на ларвите на *Meloidogyne hapla*, като проявява инхибиращо действие върху яйцата.
- ✓ Установено е, че ризобактерията *Serratia plymuthica* инхибира излюпването на ларвите на картофената цистообразуваща нематода (*Globodera pallida* Stone) при експозиция шест дни в температурен диапазон 19°C и 24°C.
- ✓ Проучена е ефикасността на различни инсектициди срещу основните неприятелни по зеленчуковите култури: доматен миниращ молец (*Tuta absoluta* Meyrick), прасковена листна въшка (*Myzus persicae* Sulz.), памукова листна (*Aphis gossypii* Glover), трипсове, оранжерийната белокрылка (*Trialeurodes vaporariorum* West.), обикновен паяжинообразуващ акар (*Tetranychus urticae* Koch.) и листоминиращи мухи от род *Liriomyza*.
- ✓ Изпитани са биологични препарати, минерални и етерични масла, самостоятелно или в комбинация с инсектициди срещу прасковената (*M. persicae*), и памукова листна въшка (*A. gossypii*) и оранжерийната белокрылка (*T. vaporariorum*). Растителните масла от коноп и бял равнец показват добра ефикасност при памуковата листна въшка (*A. gossypii*). Препаратът Натуралис е ефикасен срещу оранжерийната белокрылка (*T. vaporariorum*), памуковата листна въшка (*A. gossypii*), обикновения паяжинообразуващ акар (*T. urticae*) при домати и краставици, а Рапакс и Хеликовекс имат отлично действие при памуковата нощенка (*Helicoverpa armigera* Hübner).

Гл. ас. Маркова е взела участие в 27 проекта, от които 14 научни проекта финансирани от ССА, 10 научно-изследователски проекта по ФНИ към МОН и 3 международни проекта.

Научните проекти са свързани с неприятелите по зеленчуковите култури отглеждани на открито и в култивационни съоръжения, екологични подходи при извеждането на борбата с тях, селекция на висококачествени линии и сортове зеленчукови култури и картофи, опазване на почвеното плодородие при отглеждане на зеленчуци в оранжерии.

Като специалист изграден в областта на ентомологията и нематологията гл. ас. Маркова участва активно в определяне на здравния статус на растителността в различни ценози, както и възможностите за извеждане на борбата с неприятелите чрез химични и биологични средства.

5. Забележки и препоръки.

Позволявам си да препоръчам на гл. ас. Маркова да издаде учебно помагало.

6. Заключение.

Въз основа на направения анализ на педагогическата, научната и научно-приложната дейност на кандидатката считам, че гл. ас. Дима Маркова отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение.

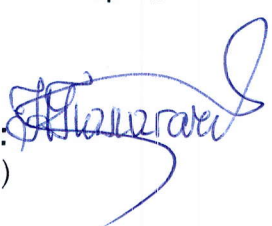
Тя се явява на конкурса с богата по обем и съдържание научна продукция, която включва научни публикации в рецензирани списания и списания с IF, както и технологии при зеленчуковите култури.

В резултат на научните изследвания прави редица оригинални научни и научно-приложни приноси ценни за ентомологичната наука и растителнозащитната практика.

Всичко това ми дава основание да оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО** цялостната й дейност.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително, а Факултетният съвет на Факултета по Растителна защита и агроекология при Аграрен университет – Пловдив да избере **Дима Матеева Маркова** за „доцент“ по научната специалност **Растителна защита (Ентомология)**.

Дата: 13.03.2024 г.
Гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ СТАНОВИЩЕТО:
(доц.д-р Недялка Палагачева)